

İstanbul'da iki yıl

Kamçatka

Samed Karagöz

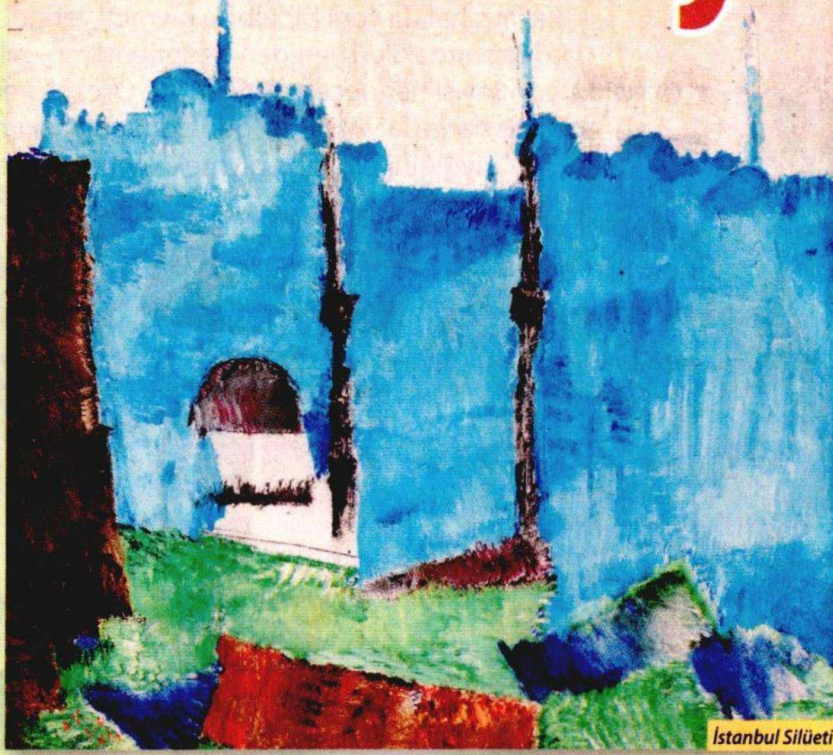

İlk sergisinin adını "İstanbul Mavi ve Pembe" koymasına rağmen, Türkiye'de az bilinen ressam Alexis Gritchenko'nun eserleri, "İstanbul Yılları" adlı sergiyle Meşher'de...

Alexis Gritchenko maalesef Türkiye'de pek bilinen bir sanatçı değildi. Değildi diyorum, çünkü Meşher'de açılan "İstanbul Yılları" başlıklı sergi sayesinde Gritchenko artık bizim için daha bilinen bir sanatçı.

Kimdir Alexis Gritchenko? 1919 yılında İstanbul'a Bolşevik devriminden kaçıp gelen Beyaz Rus bir ressam. (Beyaz Rusların Beyaz Rusya ile bir alakasının olmadığını, Sovyetler Birliği'ne karşı olan Çarlık Rusya'sının destekçilerine verilen isim olduğunu belirtmek gerek.) O tarihlerde İstanbul İttifak Devletlerinin işgali altında olmasına rağmen, yaklaşık 135 bin Beyaz Rus mülteciye ev sahipliği ediyordu. Bu mülteciler, maalesef bugün olduğu gibi, Gritchenko da dâhil olmak üzere dışlanıp horlanıyor, zaman zaman şiddet bile görüyorlardı.

Gritchenko Ukrayna doğumlu usta bir ressam, seyahat etmeyi, denizi çok seviyor; aynı zamanda bir sanat eleştirmeni ve sanat tarihçisi. Eski Rus ikonaları üzerine yayımlanmış bir kitabı var. O tarihteki birçok Rus gibi -ki bugün de nispeten geçerli- İstanbul'a hayran. Çünkü İstanbul, Osmanlı'nın fethinden sonra da Ortodoks Hristiyanlar için önemini korumaya devam etti.

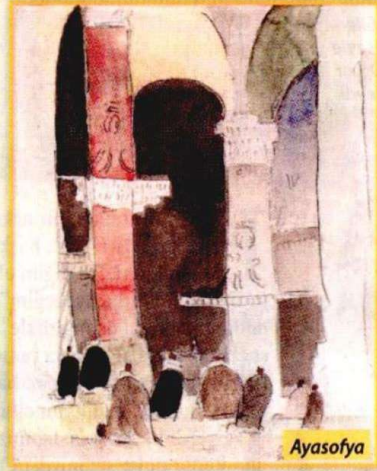

İstanbul Silüeti

Ayrıca daha meşhur Rus ressamlar Maleviç ve Kandinski'yle de arkadaş Gritchenko. Sovyetler döneminde kendisine bugün hâlâ faaliyetlerine devam eden Tretyakov Galerisi'nin müdürlüğü teklif edilir ama "Memur olmak bana göre değil" diyerek bu teklifi reddeder. Bu şartlar altında İstanbul'a göçen sanatçı, büyük maddi zorluklar yaşar. Bazı günler sadece soğan yiyebilecek kadar para bulabilir. Ve parasızlık çektiği için İstanbul'daki üretiminin büyük kısmında sulu boya kullanır; çünkü sulu boya temini en az maliyetli malzemedir. Oysa kendisi, yağlı boya resimlerin her zaman sulu boyadan daha önemli olduğunu düşünür. İstanbul'da sadece iki yıl kalan sanatçı, önce Yunanistan'a oradan da Fransa'ya gider ve oraya yerleşir. Güz Salonu'nda (Salon d'Automne) sergilenen ilk eserleri sulu boya yapıtlarıdır.

Mavi ve pembe İstanbul

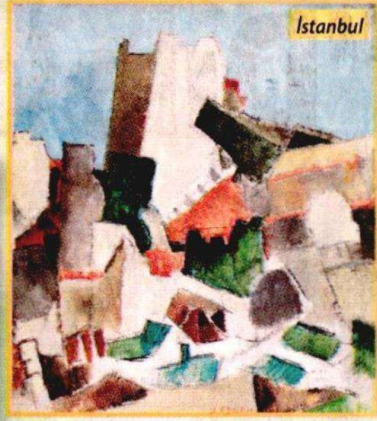
İstanbul dönemi sanatçının kariyerinde bir kırılma noktası oluşturuyor. 1922 yılında Paris'te açtığı ilk kişisel sergisinin adının "İstanbul Mavi ve Pembe" olması bunun bir göstergesidir. Türk sanat tarihi açısından da Gritchenko önemlidir; çünkü İstanbul'da olduğu

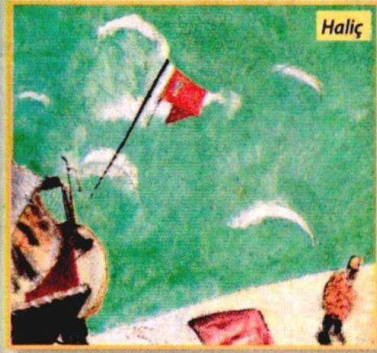
Ayasofya

dönemde Türk ressamlarla bir araya gelir, onlarla konuşur, tartışır. Ama en çok da İbrahim Çallı'yı etkiler ve bir dönem Çallı'nın misafiri olur. Gritchenko'nun halk tasvirleri, minyatürler ve mezar taşlarını birer sanatsal kaynak olarak göstermesi, Çallı üzerinde, dolaylı olarak da Çallı'nın talebesi olan Bedri Rahmi Eyüboğlu üzerinde etkili olur.

İstanbul'da geçirdiği dönemde tuttuğu günlüğünü "İstanbul'da İki Yıl" adıyla yıllar sonra kitaplaştırdı. Bu kitap da sergi kapsamında Yapı Kredi Yayınları tarafından neşredildi

İstanbul

Haliç

Galata, Nisan 1920, (Kâğıt üzerine sulu boya ve karakalem)

sanatseverlerin beğenisine ve dikkatine sunuldu. Son olarak sergi kataloğunda yer alan Dr. Vita Susak'ın ve Dr. Ayşenur Güler'in yazılarının da sanatçıyı anlamak için son derece yararlı olduğunu, bu yazımda belirttiğim birçok hususu bu iki yazıdan derlediğimi belirtmek isterim.

Katalogdaki yazılarla alakalı bir itirazım var: "İstanbul'da İki Yıl" isimli kitapla alakalı dipnot referanslarında Fransızca baskının sayfalarının belirtilmesi kanaatimce yanlış olmuş. Keşke Türkçe baskıya göre hareket edilseydi böylelikle ilgililenenler, çok daha rahat bir şekilde ilgili bölümün tamamını okuma imkânına sahip olurdu. Boğaz'ı, Haliç'i; camilerde namaz kılanları, dervişleri, dönemin Türk kadınlarını, şehrin mimarisini sıklıkla resmeden Gritchenko'nun, Şeyda Çetin ve Ebru Esra Satıcı küratörlüğündeki sergisini herkese tavsiye ediyorum. 10 Mayıs'a kadar devam edecek sergiye giriş ücretsiz.